

Майя Кадемія, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА УМОВИ ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

У статті йде мова про створення інформаційного освітнього середовища навчального закладу, розглянуті компоненти та шляхи його побудови і використання, а також впровадження нових підходів у навчальному процесі.

Постановка проблеми. Сучасна освіта передбачає активний обмін інформацією між учнями, викладачами та адміністрацією і максимально використовує для цього сучасні засоби нових інформаційних технологій. Зростаюча мобільність життя, змушує розробляти й мобільні навчальні системи.

Швидкі неперервні зміни наукових досягнень та процеси глобалізації економіки, культури сприяють швидкому старінню знань, утворенню нових цінностей практично в усіх життєвих аспектах: доступу до ринку праці; здоров'я; управління; індустрії; мистецтву; інформації; способом сприйняття дійсності; формі міжособистісного спілкування; якості життя; освіти і т. ін.

Такий вплив цих змін на всі ланки нашого життя, що ускладнює можливості ефективно діяти без них.

Інтенсивний розвиток інформаційних та телекомунікаційних технологій, активне їхнє впровадження в усі ланки освітньої діяльності породжують низку педагогічних проблем. Слід відзначити відсутність системи в розробці та практичному використанні різноманітних інформаційних ресурсів педагогічного призначення. Засоби інформатизації будь-якого навчального закладу потребують розробки та впровадження, різноманітних методичних і технологічних підходів, вимагають відповідних знань учнів (студентів), що мають вплив на ефективність навчального процесу.

Аналіз попередніх досліджень. На сучасному етапі розвитку суспільства перед навчальними закладами постала проблема створення та розвитку єдиного освітнього середовища.

Взірцем такої праці можуть стати діяльність у спільних європейських проектах на базі Києво-Могилянської академії комп'ютерного центру

мультимедійних ресурсів; дослідженню цієї проблеми присвячені матеріали наукової конференції First International Conference "New information Technologies in Education for All", яка відбулася 29-31 травня 2006р. у м. Києві [1, 194-195]. Цією проблемою опікуються такі науковці:

- в Україні – В. Биков, С. Сисоєва, В. Кухаренко, М. Жалдак, Ю. Машбиць, Н. Морзе, П. Стефаненко; Д. Чернілевський;

- в Росії – Б. Гершунський, І. Захарова, Є. Полат та інші [2; 3; 4; 5].

Мета статті: висвітлити компоненти та шляхи створення єдиного інформаційного освітнього середовища (ІОС) навчального закладу, а також проблеми, які необхідно для цього вирішити.

Виклад основного матеріалу. Побудова ІОС навчального закладу – це лише початок становлення та розвитку процесу інформатизації, яка відкриває можливості інтеграції в єдиний інформаційний освітній простір системи освіти України.

В умовах формування ІОС навчального закладу традиційні педагогічні технології перетворюються у педагогічні інформаційні технології, що використовуються в усіх формах освітньої діяльності з метою обробки, передачі та розповсюдження інформації, перетворення способів її представлення.

Спроби формування інформаційного освітнього середовища в навчальному закладі переважно зводяться до розв'язання технічних проблем взаємодії окремих засобів і технологій інформатизації. Виникають проблеми універсальної підготовки педагогічних кадрів, котрі були б здатні комплексно використовувати засоби інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІТКТ) у навчальній діяльності, а також об'єднання в єдину уніфіковану систему інформаційних ресурсів і технологій, що використовуються у навчальному закладі.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА УМОВИ ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Відповідно до цих компонентів будується інформаційне освітнє середовище навчального закладу, що передбачає використання комп'ютерної техніки програмно-телекомунікаційних середовищ, які реалізуються єдиними технологічними засобами та взаємозв'язаними змістовними наповненнями, що забезпечують учнів, педагогів, адміністрацію навчального закладу. ІОС навчального закладу має включати в себе організаційно-методичні засоби, сукупність технічних та програмних засобів збереження, обробки, передачі інформації, забезпечувати оперативний доступ до інформації, обміну та спілкування учнів і педагогів. В умовах навчального закладу підготовка педагога в галузі ІТКТ має бути спрямованою не тільки на підготовку компетентних користувачів, а й на вивчення питань, що пов'язані з використанням цих технологій в освітній діяльності, тобто на виконання завдання формування технологічної компетентності викладача, що становить багаторівневу систему неперервної підготовки педагогічних кадрів у галузі ІТКТ. При цьому передбачається постійне підвищення кваліфікації в цьому напрямі як через систему курсової, так і самостійної підготовки.

Можна виділити три рівні комп'ютерної підготовки педагога: початковий, базовий достатній [2].

Початковий рівень передбачає формування знань та вмінь на рівні користувачів ІТКТ: прийоми роботи з комп'ютером, основи роботи з текстовою та графічною інформацією, основи роботи в мережі Інтернет.

Базовий рівень передбачає формування вмінь використання ІТКТ як ефективного засобу підвищення якості освіти, а також для оцінки й аналізу навчальних досягнень учнів.

Достатній рівень слід будувати на основі базового рівня. Це передбачає такі додаткові вмінь педагога:

- інсталяцію системного та прикладного забезпечення;
- використання апаратного забезпечення, мережних та Web-технологій для спільної роботи в ІОС.

У підготовці педагогічних кадрів для роботи в ІОС слід дотримуватися таких дидактичних умов:

- модульний принцип організації навчання ІТКТ;
- забезпечення диференційованого підходу в навчанні;
- урахування особливостей навчання учнів, педагогів у побудові змісту і принципів реалізації системи підтримуючого навчання;
- підвищення мотивації педагогів до вивчення і використання ІТКТ у професійній діяльності.

Важливим у складі компетентності педагога в галузі ІТКТ є його **методична** компетентність, що передбачає наявність умінь використовувати свої технологічні компетенції для розробки навчальних програм, котрі передбачають системне та ефективне використання ІТКТ у навчальному процесі.

Формування базового та достатнього рівня комп'ютерної підготовки педагога може здійснюватися через курсову підготовку, різноманітні форми підвищення педагогічної майстерності в міжкурсний період на базі навчального закладу.

Слід зауважити, що одержані знання, вміння та навички набудуть потреби, якщо в навчальному закладі функціонує ІОС.

Створення сучасного ІОС навчального закладу передбачає:

- проектування, монтаж та налагодження локальної мережі з виділеним сервером, що об'єднує всі комп'ютерні ресурси навчального закладу;
- створення єдиної інформаційної бази навчального закладу;
- формування медіатеки та впровадження локальних і мережних навчальних програмних комплексів;
- надання користувачам регламентованого доступу до інформації.

Робота педагога в ІОС потребує модернізації системи методичної роботи навчального закладу, а для цього в навчальному закладі необхідно розробити програму неперервного підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів у галузі ІТКТ, їхнього використання відповідно до професійних потреб і здібностей.

У процесі навчання у зв'язку з наявністю навчальної компоненти необхідно чітко дотримуватися психолого-педагогічних, методичних і технологічних рекомендацій. Основними вимогами до ІОС є наявність методики його використання в навчальному процесі, відбір навчальної інформації, взаємозв'язок з іншими засобами ІТКТ, що входять у середовище. Інформаційні ресурси мають відповідати всім вимогам, що висуваються до традиційних навчальних видань.

Ці вимоги будуються з урахуванням вікових особливостей учнів, забезпечують підвищення рівня мотивації до навчання, встановлюють вимоги до зображення інформації.

Праця викладача з навчальними ресурсами в ІОС будується за таким алгоритмом:

1. Аналіз результатів роботи з вивчення тематичних блоків учнями.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА УМОВИ ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

2. Визначення рівня засвоєння кожним учнем змісту навчального матеріалу з використання засобів ІТКТ, котрі представлені в навчальному освітньому середовищі.

3. Вибір методики проведення навчальних занять аналізом можливості використання інформаційних ресурсів.

4. Проведення порівняльного аналізу цілей і результатів вивчення учнями навчального матеріалу згідно з навчальною програмою відповідно до навчального плану.

5. Здійснення інтеграції навчальних матеріалів засобами ІТКТ.

Виходячи з цього, впровадження ІОС дає можливість його використання як:

- засобу навчання;
- інструмента пізнання;
- засобу телекомунікації;
- засобу розвитку особистості;
- ефективного інструмента контролю та корекції результатів навчальної діяльності.

Особливістю ІОС є те, що темп засвоєння знань залежить від індивідуальних особливостей учнів і збільшується за рахунок організації зв'язку між користувачем та інформаційними ресурсами в реальному часі. Індивідуалізація навчання здійснюється за рахунок використання ІОС та реалізації спеціалізованих методів навчання з використанням візуалізації навчальної інформації та можливістю передачі її, легкого доступу користувача до даних, інформаційно-пошукової діяльності, автоматизації обробки результатів експериментальної діяльності, контролю за результатами засвоєння навчальної інформації.

Сучасний етап розвитку ринку праці пов'язаний з новим поглядом на робітничі кадри. Це свідчить про те, що зросла роль людського чинника в умовах науково-технічної революції, коли висуваються певні вимоги до фахівців з інформаційних технологій:

- високий рівень фундаментальних знань у галузі інформаційних технологій;
- володіння сучасними комплексними технологіями автоматизації проектування систем, продуктів і сервісів ІТКТ;

Виходячи з вищерозглянутого, слід відзначити, що в системі освіти відбуваються зміни парадигми освіти, коли її розглядають як єдину систему, що складається із взаємозв'язаних проектів, основою яких є впровадження інформаційних, науково-методичних механізмів управління та взаємодії навчального закладу з іншими підструктурами.

Метою успішної інформатизації навчального закладу є створення автоматизованої системи

цього закладу, що об'єднує всі підструктури та ланки його діяльності та досягається завдяки:

- створенню єдиного інформаційного простору, ефективно розвинутої комунікативної інфраструктури цієї системи;
- створення та впровадження нових форм і методів управління навчальним закладом;
- зменшення часу від одержання інформації до прийняття рішення;
- впровадження єдиного стандарту роботи з електронними документами, доступність до них;
- автоматизація та підвищення ефективності роботи з педагогічними працівниками, підструктурами;
- створення інфраструктури управління корпоративними знаннями.

Мережі *Internet* та *Intranet* є ресурсами, що забезпечують доступ до інформаційних матеріалів, вимагають створення інфраструктури, яка дозволила б ефективне збереження, поповнення, управління інформаційними освітніми ресурсами.

Розвиток ІОС навчального закладу потребує урахування наявної організаційної взаємодії всіх підструктур навчального закладу. Важливим для якісної роботи є моніторинг кожного етапу роботи.

Розвиток ІОС навчального закладу вносить суттєві фундаментальні зміни, завдячуючи яким кожний учень має змогу здійснювати неперервну освіту, одержує доступ до інформації, можливість співпраці, підвищення свого професійного рівня.

Висновок. Побудова інформаційного освітнього середовища навчального закладу, його використання у навчально-виховному процесі буде мати ефект за умови формування психологічної готовності педагогічних кадрів, адміністрації навчального закладу до діяльності з використанням середовища, навчання педагогів, учнів та співробітників роботи з інформаційними ресурсами середовища, організація обміну досвідом, проведення конференцій з розробки та експлуатації середовища навчального закладу.

Використання ІОС навчального закладу відкриває значні можливості для використання нових підходів в освіті; вирівнює умови для всіх, забезпечуючи рівний доступ до навчальних матеріалів, використання високих технологій в освіті.

1. Глибовець М.М., Бублик В.В. *EMERECU – темпусівський грант створення електронного мультимедійного ресурсного центру навчальних матеріалів для України. Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т.46. – Вип. 33. Педагогічні науки. – Миколаїв:*

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРАТИФІКАЦІЄЮ СОЦІУМУ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2006. – С. 194 – 195.

2. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти – Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2004. – 366 с.

3. И.Г. Захарова. Информационные технологии в образовании: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М: Издательский центр

“Академия”, 2003. – 192 с.

4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации кадров /Е.С.Полат, М.Ю. Бухаркина, А.Е.Петров; Под редакцией Е.С.Полат, - М.: Издательский центр “Академия”, 2000. – 272 с.

5. Стефаненко П.В. Дистанційне навчання у вищій школі: Монографія. – Донецьк: Дон НТУ, 2002. – 400 с.

Наталя Удріс, кандидат соціологічних наук,
директор Школи комп'ютерної майстерності
м. Кривий Ріг

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРАТИФІКАЦІЄЮ СОЦІУМУ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті порушується питання про необхідність внесення змін у педагогічну систему згідно з організаційними ритмами соціуму. Розглядається організаційна стратифікація соціуму та особливості соціального квазіорганізму сучасного інформаційного суспільства як фактори, що визначають соціальні цілі та завдання педагогіки. Пропонується модель реорганізації педагогічного процесу.

Актуальність дослідження. Наприкінці ХХ століття наукова спільнота підійшла до остаточного усвідомлення того, що природа і цивілізація складають єдиний об'єкт – Біосферу, яка розвивається як єдиний цілісний організм. Подібним до своєї надсистеми трактується і сам соціум: його можна розглядати як соціальну форму організації біологічного квазіорганізму. Сьогодні вчені доводять, що засобами розв'язання багатьох проблем людської цивілізації сучасного етапу розвитку є застосування структурно-системного підходу до організації діяльнісних процесів у соціумі, а також формування коеволюційного, ноосферного мислення у людей [7].

Впровадження структурно-системного підходу як на рівні державотворення, так і на рівні повсякденного життя кожної людини вимагає сформованих, з одного боку, механізмів і технологій взаємодії соціальних організацій, з іншого – структури цілей, принципів та алгоритмів взаємодії соціальних індивідів. Навчання й засвоєння цих принципів європейською людиною можливо здійснити переважно через

організований відповідним чином педагогічний вплив у ранньому та старшому дитячому віці. Виходячи із закону наслідування підсистемами головних принципів організації своєї надсистеми, ми вважаємо, що організація педагогічного процесу повинна здійснюватись згідно із закономірностями функціонування та розвитку Біосфери та соціуму як її підсистеми. При цьому **актуальним** постає визначення таких закономірностей та екстраполяція їх у сферу педагогіки.

Отже, **метою статті** є проголошення головних цілей педагогіки та напрямків педагогічного впливу, які походять з головних характеристик соціального квазіорганізму сучасного інформаційного суспільства. Дана стаття розроблена як складова комплексного дослідження на межі наук педагогіки, соціології, нейропсихології, інформатики, філософії. Мета такого дослідження полягає у науковому обґрунтуванні наявності суспільної свідомості як прояву конкретної реальності в індивідуальну свідомість людини, а також у формулюванні призначення, цілей, принципів та методів